

Maurice Papon - hetja ella bølmen

Í seinna parti av hugleiðingunum, sum Gunnar Hoydal skrivaði í Fraklandi herfyri, skrivar hann m. a. um Maurice Papon, sum hevur havt mong týðandi störv í franskarí umsiting og hevur verið ráðharri hjá Valéry Giscard d'Estaing, men nú er komið fram, at hann hevði ábyrgdina av, at nógvir jødar vórðu fyribeindir undir krígunum

Seinni partur

GUNNAR HOYDAL

Arbeidsloysi

Í øllum førum í Fraklandi, tí kappingin er hørð og arbeidsloysið stórt, eini 14%, hjá ungum heilt upp í 30%. Aftan fyri hvørt starv stendur ein røð av fólki og biðar, skrivar inn, hevur starvs-samrøður, gongur á skeið-um at læra seg at selja seg sjálv, fær einki kortini. Tann nýggja sosialdemokratiska stjórnin hjá Lionel Jospin er við arbeidsmálaráðharranum Martine Aubry á odda farin í hernað móti arbeids-loysinum, og uppskotið, ið er lagt fyri tungið er ógvu-liga einfalt: 35 tímar arbeidsvika, løn 39 tímar. Øll skulu fara 4 tímar niður í arbeidsstíð men varðveita lønina, tæy nú hava. Soleiðis skal tað tæka arbeidsstíð bytast út til fleiri, og øll fáa meira frítíð uttan at keypiorknar minkar.

Hetta er ikki akkurat uppskriftin hjá fyrirkunum og vinnuni. Tey siga saman við teimum borgarligu politikk-arum, at tað sum ræður um í landinum er ikki at arbeiða minni, men meira. At kostnaðarstøðið longu er ov høgt í mun til granna-landini, og at alheims kappingin kravur lættar heldur enn nýggjar byrðar á vinnuna. Hvussu arbeiðið verður lagt til rættis eigur at verða avgjørt í sáttmálum millum fyrirkurnar og tað einstaka starvsfólkið. Og hyggja bara hvussu sosial-demokratarin Tony Blair ger hinumegin sundið! Har verður tað latið leyst, og eru har ungðómar, sum ikki duga at skikka sær, sum teir eiga, so skulu nú foreldrin

ansa eftir teimum og fáa bót, um tæy ungu reika úti um náttina og gera ónáðir.

Einki er meira umráðandi enn hetta, sigur Martine Aubry, at geva fólki og serliga teimum ungu goðar og tryggjar umstøður. At halda tæy uttan fyri arbeiðið er at halda tæy uttan fyri alt sam-felagið. Er tað rætt at halda fram sum nú? spyr hon. Tæy, sum hava arbeiði verða kroyst og trokað og høtt til at arbeiða skjótari og meira enn nakrantíð fyrr, og eitt øgiligt tal av ólöntum yvir-timum eru í øllum vinnum, tí fólk óttast fyri at verða koyrd til hús, um tæy siga nei ella muta imóti. Lat okk-um heldur byta arbeiðið út á fleiri hendur, sigur stjórn-in. Tað fer at bjarga teimum, sum einki hava og hjálpa teimum, sum hava ov nóg.

Ríkidømi

Michel Rocard, fyrrverandi forsætismálaráðharri hjá Mitterand, sær hetta meira søguligt. Sjálvandi ber tað til at lækka arbeids-tíðina og varðveita lønina, sigur hann. Tað er tað, sum hevur verið gongdin tæy seinastu hundrad árin. Ar-beiðstíðin er farin niður í ein fjórðing av tí, hon var í 1880, og lønin er samstund-is fimmfaldað mæld í føst-um virði. Tað eru bara hesi seinastu 15-20 árin, at løn og arbeiðstíð hava staðið í stað. Henda tíðin er undan-takið í søguni, og samstund-is tíðin við tí stóra arbeids-loysinum. Heimurin er bliv-in nógur ríkari hesa tíðina, men hetta ríkidømið er bara fallið til teirra, ið hava dug-að at brúkt arbeidsloysið sum vápn móti løntakaru-num.

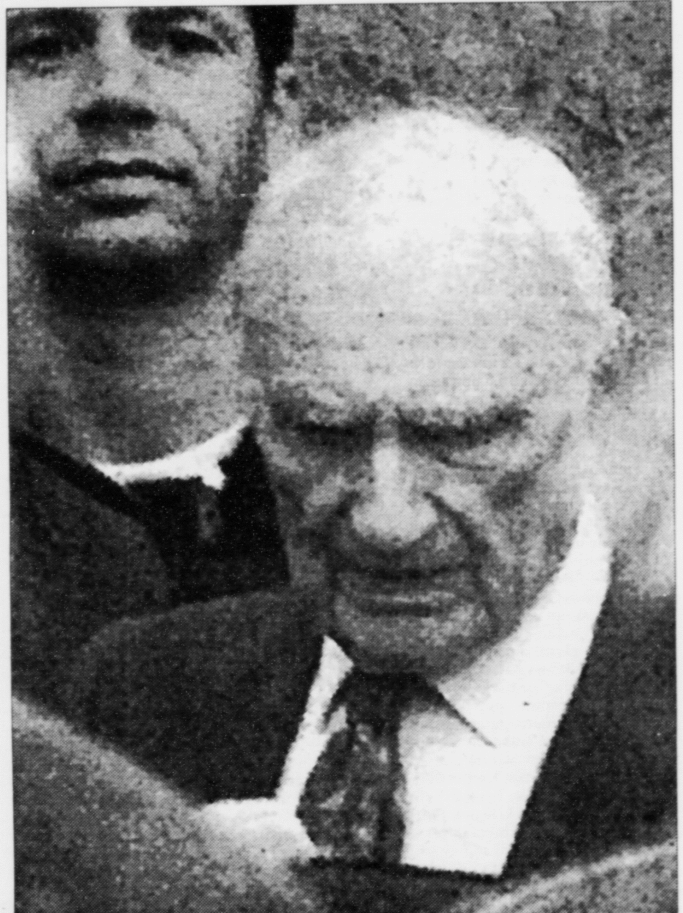
Viviane Forrester er figgi-arfrøðingur og hevur skriv-að fleiri bókur um samfel-agsviðurskipti. Hon hevur hug at gera gjøldur burtur úr teimum, sum tosa um at taka harðari á árárnar, at ar-beiða meira og framleiða

meira. At heimurin ikki tolir nóg meira av vørum og orkukrevjandi framleiðslu, tað er so eitt, sigur hon. Annað er, at peningarensi og virði næstan einki hava við arbeiða at gera longur. Frælsi marknaðarbúskapur-in, sum tað verður kallað, er í dag bara ein gekkaskort-ur, sum er lagdur uttan á ein alheims búskap, ið er einki uttan spekulatið. Teir stóru pengarnir rulla millum gjaldoyruni og keypskálar-nar, men har er eingin fram-leiðsla aftanfyri og ongar fløgur, tað er alt eitt spæl sum í einum stórum kasino millum spælarar, sum halda seg vita, hvar gekkurin er.

Gekknarir

Jú, her ganga nógvir gekkar leysir, í hesum litla býnum, litíð størri enn Havnin, sær alt so fríðarligt út. Fólk ganga millum opnu búðir-nar á torginum og velja og vraka. Fruk og grønmeti so langt eygað røkkur, og har eru øll sløg av feskum fiski, innkomin um náttina, frá svørðfiski niður í høggu-slokkar og nebbasild, tað liggur og skreidur skyggi-andi oman á ísi, flugurnar tykjast at vera serliga óðar eftir tí svarta kjótinum á tunfiski. Inni í tí litla ráð-húsinum er reint og noss-ligt, fryntligt fólk tekur í móti, tá ið tú vilt vita nakað um bygging og viðgerð av byggimálum. Tað er einki at ívast í, at her er gott skil í.

Men nú hevur stór gøla tikið seg upp. Fyri trimum árum síðani var kvinnuligur politikkarri, Yann Piat, drip-in í grannabýnum Hyères, beint eystan fyri Toulon. Tveir ungir á motorsúkklu koyrdu framvið og skutu inn í bilin hjá henni. Teir vórðu seinni funnir deyðir í einum bilskúri, eitradir av útstoytsgassi. Kanningar komu til tað niðurstøðu, at teir høvdu gjørt av við seg sjálvur, tí teir iðraðu seg um

Maurice Papon er gamal maður, 87 ár, men birgur og fattur. Undir krígunum ar-beiddi hann fyri tyska hersetingarvaldið og er nú komið fram, at hansara und-irskrift stendur á teimum úti við 1600 persónligu skjølunum, ið lótu jødar úr hes-um eina landsparti til hersetingarvaldið at føra til tynningarlegurnar í Týsklandi og Póllandi

sína misgerð. Men nú hava tveir blaðmenn kannað mál-ið og givið út bók, sum vil vera við, at talan er um pol-itískt dráp á hægsta stigi. Byggjilendi er sum gull her, og øgiligar upphæddir eru uppi í margletisbygg-ingini allan vegin fram við strendurnar. Yann Piat hevði sett seg imóti bygging á teimum stóru náttúruøkju-num oman imóti víkini eystan fyri býin, og bókin avdúkar nú eina loyniliga umsiting, har øll stórri byggimál í landspartinum verða avgjørd í nevnd við nökrum heilt fáum fólka-valdum, embætismonnum og umboðum fyri tær stóru byggifyrirkurnar. Teir báð-

ir hægstu fólkavaldu í nevndini eru borgarstjórin í Marseille, Jean-Claude Gaudin, og formaðurin í høgaflokkinum UDF, Francois Leotard, báðir fyrrverandi ráðharrar. Tað er henda loyniliga umsitingin, ið skal hava skipað fyri drápunum, sum var hetta Si-cilia ella Suduritalia. Teir fólkavaldu hava víst øllum aftur og nevnt hetta sum aft-ur eitt dømi um arbeiðið hjá gøluþessuni og paperazzi-blaðfólki.

Vit hyggja upp á tað litlu klockkuna á ráðhúsinum. Franska flaggið veittrar so vakurt blátt, hvítt og reytt undir liðini á tí bláa ES-flaginum. Skil og ábyrgd, í

øllum førum uttan á hús-inum og inni við skivuna. Men tá ið tað verður álvari, so taka stórri og sterkari maktir við.

Maurice Papon

Tær stóru maktirnar, sann-leikin, ábyrgdin og sam-vitskan. Hetta er spurning-arnir í tí stóra sakarmáli-num, sum nú fer fram í Bordeaux móti Maurice Papon, og sum fær alt tað franska samfelagslívið at steðga á eina løtu.

Maurice Papon er gamal maður, 87 ár, men birgur og fattur, á myndunum ber hann seg ógvuliga tignar-liga. Heilt frá ungum árum hevur hann verið týðandi